

Op bezoek bij het eindstation van ‘onze’ zeeprik

De zeeprik. Dit levende fossiel, behoort tot de rondbekken, of kaakloze vissen, die 500 miljoen jaar geleden al rondzwommen. Zeeprikken hebben een anadrome levenswijze, hetgeen betekent dat ze in zee leven, maar naar zoetwater trekken voor hun voortplanting. Tijdens hun lange reis vanuit de Noordzee richting hun zoete paaiwateren, worden zeeprikken in Nederland sporadisch aangetroffen. Zo zijn er meldingen van vangsten in fuiken in rivieren, zoals de Maas, Waal en Roer en in polderwateren zoals de Friese meren, Nieuwkoop of de Weerribben. Nieuwsgierigheid naar waar de lange reis eindigt, leidde tot contact met Duitse visecologen die het eindstation van ‘onze’ zeeprikken nauwlettend in de gaten houden.

Eind mei was het dan eindelijk zo ver: bericht van paaiactiviteit net over de grens in Duitsland. Een kleine delegatie RAVONers vertrok in alle vroegte om dit spektakel te aanschouwen. De eerste locatie betrof een ondiep riviertje, waar de paaikuilen van meer dan een meter doorsnede al snel zichtbaar waren. Omdat het mannetje en vrouwtje samen stenen verslepen om zo hun paaikuil uit te diepen is er een cirkelvormig patroon zichtbaar van schone, omgekeerde stenen die oplichten tussen de overige stenen. Om de voortplantingsactiviteit te monitoren worden in Duitsland in de voortplantingsperiode alle paaikuilen ingemeten met een GPS waarbij kenmerken als diepte en doorsnede worden genoteerd. Hetzelfde geldt voor paaikuilen van rivierprik en zalm, die in exact hetzelfde stuk van de rivier paaien, maar dan op andere momenten in het jaar. De vistrap in de rivier is voorzien van een camera, waarmee zeeprikken tijdens hun trek de rivier op worden gefilmd.

Zeeprikken verplaatsen zelfs vrij grote keien om een paaibed te maken

We zien zes paaikuilen en het lijkt er even op dat de paaiactiviteit al voorbij is. Maar dan een enthousiaste wenk: er is een zeeprik gespot. Het is een exemplaar van 80 cm. Zijn ogen zijn in de loop van de paaitrek verdwenen. Net als bij alle andere paarijpe individuen is de staartvin vergroeid met het einde van de tweede rugvin. In de loop van de dag zien we verschillende andere zeeprikken in verschillende paaikuilen. We zien zowel mannetjes, herkenbaar aan de kabelachtige verdikking die in

Paai gebied van de zeeprik

Zeeprik

Foto's: Karin Dideren

de lengterichting over de rug loopt, als vrouwtjes, herkenbaar aan een verdikte buikvin en een blaarachtige structuur op de voorste rugvin. Eenmaal zien we zelfs een ‘paartje’: in tegenstelling tot beek- en rivierprikken paaien zeeprikken niet in groepen, maar in paren.

Man en vrouw zijn samen druk in de weer met het maken van een geschikte paaikuil. Stenen zo groot als tennisballen worden zonder moeite versleept met de ronde zuigmond en direct benedenstrooms van de paaikuil opgestapeld. Fijn materiaal wordt met krachtige bewegingen van de staart tussen de stenen uit gewerveld. Het zal voor deze zeeprikken de laatste krachtsinspanning zijn. Als de paai voorbij is, zullen de dieren sterven.

We struinen tot in de late uurtjes langs verschillende riviertjes op zoek naar paaikuilen. Een bijzonder bezoek aan de plek die voor ‘onze’ prikken de eindbestemming is van hun lange reis, die zo'n 300 km terug in Nederland begon.

Een filmpje van de zeeprikken is te zien op de RAVON website (soorten>vissen>zeeprik). Met dank aan Dr. Scharbert van LimnoPlan - Fisch- und Gewässerökologie voor deze geslaagde dag.

Karin Dideren, Johan Thissen & Arthur de Bruin

Hart voor de natuur, dat is wat ons bindt - Bundeling van krachten met Natuurmonumenten

Hart voor de natuur, dat is wat ons bindt. Met deze mooie constatering van Theo Verstraal (directeur Vlinderstichting) en Teo Wams (directeur Natuurbeheer NM) ondertekenden de Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna (VOFF*) en Natuurmonumenten begin dit jaar een samenwerkingsovereenkomst. De bundeling van krachten gaat zich richten op het werven en opleiden van vrijwilligers. Zodat er steeds meer en betere vrijwilligers zijn die meer, betere natuurgegevens verzamelen waarmee de natuurterreinen steeds beter beheerd kunnen worden.

Veel gegevens over het voorkomen van planten en dieren in natuurgebieden worden verzameld door vrijwilligers. Deze gegevens zijn belangrijk om het beheer goed te sturen en te kunnen evalueren. Natuurmonumenten kan het beheer bijvoorbeeld beter afstemmen op het voorkomen van kwetsbare soorten. De Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's) binnen de VOFF gebruiken de gegevens onder andere voor het opstellen van landelijke verspreidingsatlassen, het berekenen van landelijke trends en het opstellen van de Rode Lijsten.

In sommige gebieden is het echter lastig om voldoende goede vrijwilligers te vinden. De PGO's, waarbij duizenden vrijwilligers zijn aangesloten, gaan samen met Natuurmonumenten kijken hoe de vrijwilligers die er zijn, effectief kunnen worden ingezet. De kwaliteit van de monitoringsgegevens is ook van groot

belang. Daarom zullen de PGO's helpen bij het opleiden van vrijwilligers, zodat de verzamelde gegevens bruikbaar zijn voor het volgen van de effecten van het beheer en om de ontwikkeling van de kwaliteit van de gebieden in de gaten te houden. Natuurmonumenten zal via Natuurbehoud en Internet haar steentje bijdragen aan het werven van meer nieuwe vrijwilligers. Dankzij de inzet van vrijwilligers kunnen we kostenefficiënt monitoren. Daarom investeren we samen in een goed opgeleid vrijwilligersbestand. Vrijwilligers die niet alleen lijstjes met soorten aanleveren, maar die betrokken zijn bij de gebieden en met hun veldkennis en deskundigheid de “ogen en oren” in de terreinen zijn, en daarmee van groot belang zijn voor de beheerders!

Ten slotte zullen de VOFF en Natuurmonumenten de vele gegevens die ze beide beheren gaan uitwisselen, zodat we de natuur in Nederland beter kunnen beheren en beschermen.

Nynke van der Ploeg (Afd. Natuur en Landschap Natuurmonumenten) & Sander Turnhout (Secretaris VOFF)

* De VOFF is een netwerkorganisatie die bestuurd wordt door Anemoon, BLW, EIS, FLORON, NMV, RAVON, Tinea, SOVON, de Vlinderstichting en de Zoogdiervereeniging.